

ויזרע יצחק

שנה ו'

פרשת "מטות-מסעי"	יוצא לאור ע"י מדרשת	זמני השבת	י"ם	ת"א	חיפה
הפטרה: "שמעו דבר ה'"	"ויזרע יצחק"	פניסה	19:14	19:31	19:22
כח' תמוז תשע"ג	ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	יציאה	20:30	20:33	20:34
		ר"ת	21:06	21:03	21:04

הגנים לפרשת השבוע

"איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יזול דברו" (במדבר ל' א)

מבאר ה"כלי יקר" שאמנם הנודר אינו רשאי לחלל את דברו אבל אחרים, דהיינו בית הדין, רשאי לחלל את דברו. והזכות הזו שיש ליחיד מומחה או לשלושה הדיוטות, שנקראים בית דין, לבטל את הנדר נלמדת מהזכות של האב או הבעל להפר את נדרי הבת או האשה. זכות זו של האב או הבעל להפר את נדרי הבת או האשה נובעת מכך שכל אשה היא ברשות בעלה או ברשות אביה ואין לה זכות לעשות גדולה או קטנה ללא הסכמתם וכאלו שהן נודרות בתנאי שהבעל או האב יסכימו על כך, וכשמתברר לבסוף שהם אינם מסכימים אז למפרע בטל הנדר מעיקרו. כך המצב אצל כל איש מישראל שהוא ברשות בית הדין והוא מחויב לעשות ככל אשר יורו לו בית הדין, ולכן כאשר הוא נודר הוא כאלו מתנה בשעת הנדר שהנדר יחול על מנת שישכימו עליו בית הדין, וכשבית הדין אינם מסכימים נעקר הנדר מעיקרו. ולצורך העניין כל יחיד מומחה או כל שלשה הדיוטות מוגדרים "בית דין" שבידו להתיר את הנדר ולמנוע את הנודר מחטא כי כל נודר נקרא חוטא שנאמר: "וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא" (דברים כג' כג).

"וידבר משה אל העם לאמר הזולצו מאתכם אנשים לצבא" (במדבר לא' א)

משה רבינו מבקש מהעם "החלצו מאתכם", דהיינו בואו והתנדבו מעצמכם, שואל ה"אור החיים" הקדוש מדוע לא מצוה משה את פנחס כפי שצוה את יהושע "בחר לנו אנשים" (שמות יז' ט) במלחמת עמלק? כי מי מבטיח שיהיו די אנשים בעם שיבואו להתנדב הרי כל אחד יכול לומר "לא עלי המצוה לעשות", שאלה נוספת שואל ה"אור החיים" הקדוש, מדוע לא שלח משה את כל העם למלחמה אלא שלח רק "אלף למטה", על מה הוא סמך לשלוח אנשים מועטים, שנים עשר אלף, מול עם רב מאוד, שרק הטף שנשאר מהם היה שלשים ושנים אלף? ומתוך, שאלה שיצאו למלחמה זו היו אנשים צדיקים שהיו נקיים מכל חטא, שנאמר "אנשים לצבא" ודרשו חז"ל "כל אנשים צדיקים", וביחוד צריכים הם להיות נקיים מעוון העריות, לכן התחכם משה ולא בשק לבחור אנשים על ידי הזולת, כי מי יכול לדעת איזה מהאנשים "לא חשבו מחשבות און ולא טעו במכשול אומה זו", ולכן יעץ להם ואמר "החלצו מאתכם" דהיינו שיחלצו הם מעצמם, כל מי שיודע בעצמו שהוא בר לבב ונקי כפים ימסר לחשבון האלף למטה. זו גם הסיבה שלא שלח משה את כל ישראל לצבא, כי אם לא כולם צדיקים וטהורים, יש חשש שתימנע הנקמה ממדין.

"ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה" (במדבר לא' ז)

ה"משך חכמה" מעיר שיש מחלוקת בין הרמב"ן לבין הרמב"ם, בעוד שהרמב"ן מונה פסוק זה בספר המצוות כמצות עשה, וזאת על פי המדרש שאומר: "כאשר צוה ה' את משה", דהיינו שמשה צוה אותם שלא יקיפו את מדין מארבע רוחותיה. ואילו הרמב"ם אינו מונה פסוק זה במנין המצוות. ומסביר ה"משך חכמה" שטעם המחלוקת הוא שהרמב"ן סובר שכמו שיש מצוה לבקש לעשות שלום בטרם תחילת המלחמה, כך יש מצוה לחוס על נפש האויבים ולהניח להם דרך מילוט להציל את נפשם, וזה על ידי שיניחו להם צד אחד פנוי שלא יקיפו אותם מארבע הרוחות כדי שיהיה להם צד אחד לברוח ממנו. ואילו הרמב"ם סובר שהקפת האויב משלוש רוחות והנחת צד אחד פנוי הוא אחת מטקטיקות המלחמה, וההגיון שעומד מאחרי זה הוא שאם יקיפו את האויב מכל צד, הרי ביאושם של חיילי האויב שמא יפלו במלחמה, הם ישקיעו את כל כוחם ויוכלו לשנות את פני המערכה, וכבר שמענו על קרבות שמגודל היאוש הביאו לנצחון גדול, אך אם יש לאויב דרך לברוח הם לא משקיעים את כל כוחם אלא נסים על נפשם.

נר ה' נשמת אדם העלון מוקדש לעלוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

יצחק בר שרה לוי ז"ל נלב"ע כב' אדר תשע"ג

דוד בן חיים ובריינדל ז"ל נלב"ע ב' אלול תשע"ב איריס בת מלכה ז"ל נלב"ע כא' אב תשע"ב תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת :

חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
תנצב"ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

"וישלחו אתם משה אסף לבמטה" (במדבר לא' ו)

מבאר הרמב"ן שמה רבינו לא הדרין את הצבא במפורש מה לעשות עם אנשי מדין אלא אמר להם שהם יוצאים "לתת נקמת ה' במדין" (במדבר לא' ג) ולתומו חשב שהם יבינו שאין להשאיר בהם שום שריד ופליט כשם שיש לעשות במלחמת הנקמה בעמלק או במלחמת הנקמה בשבעה העמים. ולכן כאשר ראה שהשאירו את הנשים ואת הטף והבהמה, קצף משה על אנשי הצבא היות ואת הנשים "היודעות משכב זכר", היה ראוי שפקודי החיל יהרגו אותן תחלת כל דבר, גם מדין נקמה במדין וגם מדין תורה כמו שנאמר בבהמה שנעשתה בה עבירה: "ואת הבהמה תהרוגו" (ויקרא כ' טו) והסבירו חז"ל שהבהמה נהרגת כדי שלא יאמרו עליה זו הבהמה שנכשל בה פלוני. וכיון שראה משה שהעם חפץ מאוד להנות מהשלל לכן מחל להם על הטף בנשים ועל השלל.

"ווציית את המלקווח בין תופשי המלחמה היצאים לצבא ובין כל העדה" (במדבר לא' כו)

הקב"ה מצוה את משה לחלק מחצית מהשלל שנלקח ממלחמת מדין לכל העדה, מבאר הספורנו שהטעם לחלוקת השלל גם לאנשים שלא השתתפו במלחמה נובע מכך שהמלחמה הוגדרה כמלחמת נקמה על מה שעשו המדינים לעם ישראל ומעשה זה היה נגד כל עם ישראל ולא רק נגד אלו שהשתתפו במלחמה ולכן רצה הקב"ה שיתקיים בכולם הכתוב: "ואכלת את שלל אויביך" (דברים כ' יד) כמו כן נהג דוד בשלל שהביא מעמלק שנאמר: "הנה לכם ברכה משלל אויבי ה'" (שמואל א' ל' כו)

"ובמקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד... אל תעבירו את הירדן" (במדבר לב' א)

החיד"א ב"דבש לפי" מבאר שאמנם התנחלות בני גד ובני ראובן וחצי משבט מנשה בעבר הירדן היתה מיוזמתם ובקשתם אך לפי מה שכתבו גורי האר"י הרי שמשורש נשמתם לא היו ראויים הם להכנס לארץ, כי חצי שבט המנשה, שהיה פטר רחם של אסנת, אשתו של יוסף, היתה נחלתו מעבר לירדן מאחר שהיה לו הפגם שבא מאסנת, גם לראובן היה הפגם שניתנה לאה ליעקב בבלי דעת, וגם זלפה שפחת לאה ניתנה ליעקב בחשאי, לכך לא זכו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה להתנחל בארץ הקדושה, ודבר זה רמוז בפסוק: "כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה" (מלכים א' ו' י), מ'נשה ג'ד ר'אובן ראשי תיבות מג"ד, עו"ת כלומר העוות, דהיינו הפגם, שהיה בהם גרם לכך שנשארו מחוץ לארץ המובטחת. וכדי שלא לפרסם את ענין העונש וכדי שלא יתביישו בני ראובן גד וחצי מנשה, נתן הקב"ה בלבם שהם מעצמם יבואו ויבקשו את אחוזתם בעבר הירדן.

"ויכתוב משה את מוצאייהם למוצאייהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם" (במדבר לב' ב)

מבאר בעל הטורים שבתחילת הפסוק כתוב "מוצאייהם למסעיהם" ובסופו כתוב: "מסעיהם למוצאייהם" לומר לנו שהכל היה על פי ה' בין מסע בין מוצא.

"ויכתוב משה את מוצאייהם למוסעיהם על פי ה'" (במדבר לב' ב)

לשאלה הפרשנים המפורסמת: לשם מה מנה משה את כל המסעות של בני ישראל במדבר משיב רבינו בחיי, שמה מנה את כל המסעות בשמותם ללמדנו שכל המסעות היו תלויים במחשבתם ואמונתם של ישראל בהקב"ה, כלומר כשהיו ישראל זכאים ועושים את רצון ה', ומחשבתם באותם המסעות היתה מחשבה טובה היתה מדת הרחמים מרחמת ומגינה עליהם, ולכן נאמר: "ויחננו בהר שפר" "ויחננו במתקה", אך כשהיו חוטאים ונוסעים במחשבה רעה היתה מדת הדין מתוחה כנגדם להענישם, ולכן נאמר: "ויחננו בחרדה" "ויחננו בדפקה" "ויחננו במרה". ובירושלמי מבואר שכשהיו בני ישראל מתלוננים במסעות היו השומרים סובבים במחנה "מפחד בלילות", כלומר כאשר בני ישראל היו מסייעים את מחשבתם ומשנים אותה היו המדות ההולכות עמהם יומם ולילה משתנות ופועלות בהם, הן לטוב הן לרע, הכל כפי מחשבתם, זהו שנאמר: "מפחד בלילות" (שיר השירים ג), כלומר פוחדים ממדת הדין.

"את שלש הערים תתנו מעבר לירדן.. ערי מקלט תהיינה" (במדבר לה' יד)

"אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי השה מנין ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפיש רוצחים דכתיב: 'גלעד קרית פועלי און עקובה מדם' (הושע ו') (רש"י) כלומר, לפי רש"י, נצרכו שלש ערי מקלט בעבר הירדן, משום שבגלעד היו רוצחים רבים. אך ה"תוספות" (מכות) והרמב"ן, הקשו הלוא רק מי שרוצח בשגגה בורח לערי מקלט, ולא במזיד, אם כן מה שייך ריבוי הרוצחים בגלעד לעניין ריבוי ערי המקלט? ומתרץ רבי איצלה מולחזין שכיון שהיו הרבה שופכי דמים בגלעד, ממילא גם גואלי הדם היו מסוכנים יותר, אחר שהיו מיומנים ברדיפה אחר הרוצח. משום כך הוצרכו ליותר ערי מקלט, כדי לקצר את הדרך של הרוצח ולמהר את הצלתו, יותר מאשר בשאר מקומות.

לרפואת כל חולי ישראל ובכללם:

הרה"ג משה חזקיהו שליט"א בן שרה, אליהו בן אסתר, נעם אברהם בן רויטל.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) להשאלה בטלפון: 052-3268315

גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק" (כולל מנחה וערבית) להשאלה בטלפון: 052-3268315

חברת הבקשות "מאיר השחר" ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהדרכת ע"ה יוסף בן חמו טלפון לפרטים: 052-3268315